

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

Procedury adopcyjne w świetle ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Pytania i odpowiedzi.

Warszawa 2023

Czy jeśli **opiekun prawny** w pisemnym oświadczeniu **nie wyraził zgody na przeprowadzenie badań psychologicznych i przysposobienie dziecka** (dotyczy to głównie dzieci wychowujących się w spokrewnionych rodzinach zastępczych), a organizator rodzinnej pieczy zastępczej w opiniach z art. 139a ust. 1 pkt 1, 2, 4 i 5 wskazał brak zasadności przysposobienia to ośrodek adopcyjny powinien podejmować (mimo powyższego) próby nawiązania kontaktu z opiekunem prawnym dziecka oraz dokumentować podejmowane w tym zakresie czynności?

Zgodnie z art. 154 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2023 r., poz. 1426, dalej: ustawa) prowadzenie procedur przysposobienia, w tym ocena zasadności i możliwości kwalifikacji małoletniego do przysposobienia, stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego. Oznacza to zatem, że kompetencje w tym zakresie nie należą ani do innych jednostek organizacyjnych systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, ani osób sprawujących nad dzieckiem pieczę zastępczą, ani też nie jest kompetencją opiekuna prawnego.

W przypadku dzieci zgłoszonych do przysposobienia, których opiekun prawny w pisemnym oświadczeniu nie wyraził zgody na przeprowadzenie badań psychologicznych i przysposobienia dziecka (dotyczy to głównie

dzieci wychowujących się w spokrewnionych rodzinach zastępczych), a organizator rodzinnej pieczy zastępczej w opiniach z art. 139a ust. 1 pkt 1, 2, 4 i 5 wskazał brak zasadności przysposobienia, to od decyzji ośrodka adopcyjnego zależy, czy będzie on podejmować próby nawiązania kontaktu z opiekunem prawnym dziecka, czy też uzna, że w danej sprawie posiadane przez niego informacje są wystarczające dla podjęcia decyzji w zakresie kwalifikacji dziecka do przysposobienia.

Czy część VIII-a karty dziecka (Dane o rozwoju dziecka) w przypadku **braku zgody opiekuna prawnego na przeprowadzenie badań psychologicznych i przysposobienie dziecka** ośrodek adopcyjny jest zobowiązany wypełnić na podstawie dostępnych dokumentów pozyskanych od innych podmiotów (np. opinii organizatora rodzinnej pieczy zastępczej)?

Część VIII-a karty dziecka (Dane o rozwoju dziecka) powinna być uzupełniona przez psychologa ośrodka adopcyjnego. W wyjątkowych sytuacjach, w opinii resortu rodziny, część ta może być wypełniona na podstawie dostępnych dokumentów pozyskanych od innych podmiotów. Należy jednak wskazać, iż w sytuacji braku zgody opiekuna prawnego dziecka z uregulowaną sytuacją prawną na badania psychologiczne dziecka, ośrodek adopcyjny powinien rozważyć wystąpienie do sądu o taką zgodę lub zmianę wydanych zarządzeń wobec dziecka.

W rodzinie zastępczej umieszczane są noworodki/niemowlęta na czas regulacji ich sytuacji prawnej, głównie na czas dokonania zrzeczenia przez matkę/rodziców dziecka i wyrażenia przez nich zgody na przysposobienie ich dziecka przez nieznaną im rodzinę adopcyjną. Zazwyczaj jest to krótki okres wynoszący nieco ponad 6 tygodni. Dzieci te zgłaszane są do ośrodka w celu kwalifikacji do przysposobienia i doboru najwłaściwszej dla nich rodziny adopcyjnej. Zdarza się jednak, że ośrodek adopcyjny nie może dokonać tego doboru w oparciu o rodziny będące w zasobach Ośrodka, przeszkolone i zakwalifikowane przez Ośrodek, oczekujące na przysposobienie dziecka, gdyż koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, opiekun prawny (którym często jest prowadzący rodzinę zastępczą) **wskazują jako kandydatów do przysposobienia, rodzinę zastępczą, w której zostało umieszczone niemowlę jako zabezpieczenie** jego miejsca pobytu na ten czas. Argumentem jest właśnie zapis art. 170 ust. 1 pkt. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Przepisy prawne wyraźnie wskazują na tymczasowość pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 112⁴ kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej do czasu zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w art. 33 stanowi natomiast, że piecza zastępcza zapewnia pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe - dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka - opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym. Kandydaci na rodziny zastępcze oraz osoby już pełniące tę funkcję powinni w pełni znać specyfikę tej formy opieki nad dziećmi. **Kwestia celu pieczy zastępczej i czasowego charakteru jest przedmiotem szkolenia dla rodzin zastępczych.**

W ocenie zatem prawidłowości rozumienia pełnionej funkcji przez rodziców zastępczych kluczową rolę odgrywają organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej i koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej. Aspekt ten powinien być m.in. brany pod uwagę przy wstępnych akceptacjach kandydatów na rodziny zastępcze, jak również przy wydawaniu zaświadczeń kwalifikacyjnych, oraz w czasie okresowych ocen takiej rodziny.

Zgodnie z art. 154 ustawy, prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka, stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego.

Zgodnie z art. 156 ust. 1 pkt 2 ustawy, doboru rodziny przysposabiającej, właściwej ze względu na potrzeby dziecka, dokonuje ośrodek

adopcyjny. Powyższe sformułowanie oznacza także, że w procesie adopcji najważniejsze jest dziecko oraz jego dobro. To do niego jest dobierana rodzina, a nie odwrotnie. Procedury adopcyjne są bowiem sposobem realizacji prawa dziecka do wychowania w rodzinie.

Powyższe przepisy wskazują na bardzo istotną rolę ośrodka adopcyjnego w procedurze przysposobienia. Celem wyeliminowania sytuacji prowadzenia procedur adopcyjnych z pominięciem ośrodka adopcyjnego w 2015 r. ustawą z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz

ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nałożono na przysposabiających obowiązek wskazania ośrodka adopcyjnego, w którym objęci byli postępowaniem adopcyjnym. Wskazano, także że sąd musi zwrócić się do ośrodka adopcyjnego wskazanego we wniosku, o świadectwo ukończenia przez przysposabiających szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka, z uwzględnieniem art. 172 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz opinię kwalifikacyjną o kandydatach do przysposobienia dziecka.

Procedurę poszukiwania kandydatów do przysposobienia dla dziecka zakwalifikowanego do przysposobienia wskazuje w szczegółowy sposób art. 164 ustawy.

Ustawa o wspieraniu rodziny formułuje jednak określone **kategorie osób, które korzystają z pierwszeństwa we wzięciu ich kandydatury pod uwagę przy doborze jako kandydatów do przysposobienia.**

Art. 170 wskazuje na 3 grupy tych osób. Są to:

- 1) osoby spokrewnione lub spowinowacone z dzieckiem,
- 2) rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka, w których dziecko jest umieszczone,
- 3) osoby, które już przysposobiły brata lub siostrę małoletniego.

Wskazanie w ww. przepisie osób spokrewnionych lub spowinowaconych z dzieckiem oraz osoby, które już przysposobiły brata lub siostrę małoletniego, ma na celu przede wszystkim zapewnienie dziecku poszanowania jego prawa do zachowania więzów rodzinnych i tożsamości.

Jako intencją wprowadzenie w ww. przepisie natomiast rodzin zastępczych lub prowadzących rodzinny dom dziecka, w których dziecko jest umieszczone, ma na celu ochronę **trwałych więzi** powstałych z osobami sprawującymi nad tym dzieckiem pieczę zastępczą, oraz zapewnienie mu poczucia stabilności.

Artykuł 170 ustawy, odnosi się zatem do kategorii tzw. osób uprzywilejowanych w procedurze adopcyjnej. Ustawodawca tym samym wskazał, że co do zasady osoby spokrewnione lub spowinowacone z dzieckiem, rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka, w których dziecko jest umieszczone, a także osoby, które już przysposobiły brata lub siostrę małoletniego, w sytuacji zgłoszenia przez nie gotowości do przysposobienia, należy **w pierwszej kolejności rozważyć jako najlepszych kandydatów do przysposobienia.**

Przepis ten jest jednak nie tyle prawem osób należących do ww. kategorii, co **prawem dziecka do dokonania przez ośrodek adopcyjny próby doboru osób z ww. kategorii jako najlepszych dla niego w pierwszej kolejności.** Ustawodawca nie zastosował tu zatem zasady automatyzmu i ośrodek adopcyjny nie ma obowiązku wskazania ich jako najlepszych kandydatów z samego faktu przynależności ich do ww. kategorii osób uprzywilejowanych.

W sytuacji bowiem nieuzyskania przez nich pozytywnej wstępnej oceny ośrodka adopcyjnego, ośrodek adopcyjny ma wręcz obowiązek wszcząć lub podjąć zawieszony postępowania w zakresie poszukiwania innych kandydatów do przysposobienia.

Dodatkowo trzeba podkreślić, iż w ww. kategoriach osób nie mieszczą się osoby, o których mowa w art. 112⁵ § 2 ustawy kodeks rodzinny i opiekuńczy- tj. małżonkowie albo osoba niepozostająca w związku małżeńskim, którzy nie są wstępnymi albo rodzeństwem dziecka, niespełniający warunku niezbędnych szkoleń, określonego w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, dotyczących rodzin zastępczych, którym

sąd tymczasowo, nie dłużej jednak niż na 6 miesięcy, powierzył pełnienie funkcji rodziny zastępczej.

Na koniec należy jednak wskazać, iż **ostateczną decyzję w kwestii przysposobienia każdorazowo podejmuje sąd.**

Jakie **wyłączenia z procedury** wynikają z art. 170 ustawy?
Czy ośrodek adopcyjny zwolniony jest z kwalifikowania dzieci lub tworzenia ich kart w takich przypadkach?

Zgodnie z art. 170 ust. 1 ustawy w przypadku gdy gotowość do przysposobienia dziecka zgłoszą:

- 1) osoby spokrewnione lub spowinowaczone z dzieckiem,
- 2) rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka, w których dziecko jest umieszczone,
- 3) osoby, które już przysposobiły brata lub siostrę małoletniego
- ośrodek adopcyjny nie wszczyna postępowania **w zakresie poszukiwania kandydatów do przysposobienia dziecka**, o którym mowa w art. 164 ust. 5-9 i 15, a wszczęte zawiesza.

Oznacza to zatem, że wyłączenie dotyczy jedynie stosowania art. 164 ust. 5-9 i 15 ustawy **w zakresie poszukiwania kandydatów do przysposobienia dziecka**. Pozostałe czynności, wskazane w art. 164 ustawy powinny zostać wykonane, w tym utworzenie karty dziecka lub dokonanie kwalifikacji do przysposobienia.

Czy posługiwanie się przez rodzinę zastępczą dla dziecka dokumentem tzw. „oświadczeniem woli” wyrażonym przez w/w we właściwym centrum pomocy rodzinie, **traktującym o wyborze przez nie konkretnego ośrodka adopcyjnego** do prowadzenia sprawy adopcji jej podopiecznego, jest prawnie wiążące dla podmiotów biorących udział w procesie adopcji dziecka?

Zgodnie z art. 164 ust. 1 ustawy, rodzice, podmiot leczniczy, organizator rodzinnej pieczy zastępczej, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego oraz inna instytucja lub osoba, które powzięły informację o dziecku uzasadniającą zakwalifikowanie dziecka do przysposobienia, **zgłaszają tę informację do ośrodka adopcyjnego działającego na terenie województwa, w którym przebywa dziecko.**

Ustawa formułuje zatem obowiązek zgłoszenia przez m.in. podmioty w nim wymienione (katalog otwarty) informacji o dziecku

uzasadniającej zakwalifikowanie dziecka do przysposobienia do ośrodka adopcyjnego działającego na terenie województwa, w którym przebywa dziecko, nie precyzuje jednak do którego z ośrodków należy takiego zgłoszenia dokonać w sytuacji, kiedy na terenie województwa funkcjonuje ich kilka.

Oznacza to zatem, że obowiązek wynikający z art. 164 ust. 1 dotyczący zgłoszenia informacji o dziecku zostanie spełniony w momencie zgłoszenia do dowolnego ośrodka adopcyjnego działającego na terenie województwa, w którym przebywa dziecko.

Należy jednak zaznaczyć, iż zgodnie z art. 184 ustawy, organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez samorząd województwa. Oznacza to zatem, że to marszałek jest odpowiedzialny za odpowiednie funkcjonowanie ośrodków adopcyjnych na terenie województwa, w tym też sposób organizacji tego systemu na terenie województwa. Monitorując przebieg procesów adopcyjnych w ośrodkach adopcyjnych powinien zapewnić wszystkim ośrodkom adopcyjnym w województwie równe traktowanie, w szczególności w zakresie dostępu do informacji o dzieciach, których sytuacja uzasadnia ich zakwalifikowanie do przysposobienia. Z drugiej jednak strony w związku z różnorodnością funkcjonujących ośrodków adopcyjnych, jaki i koniecznością na dalszych etapach procedury dobrej współpracy pomiędzy podmiotami pieczy zastępczej (szczególnie dotyczy to rodzin zastępczych), a ośrodkiem adopcyjnym, zasadnym wydaje się pozostawienie im także możliwości wyboru ośrodka adopcyjnego, do którego zgłaszają dziecko.

Gotowość do przysposobienia dziecka zgłaszają **jednocześnie rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka, w których dziecko jest umieszczone oraz osoby, które już przysposobiły brata lub siostrę małoletniego?**

Zgodnie z art. 154 ust. 1 ustawy prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka, stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego. Nie należy jednak zapominać, iż kompetencja ta musi być realizowana w granicach obowiązujących przepisów prawa.

Prawodawstwo polskie oraz międzynarodowe bardzo dużą wagę przykładają do zapewnienia dzieciom prawa do wychowania w rodzinie i zachowania więzów rodzinnych.

Zgodnie z art. 8 Konwencji o prawach dziecka, Państwa-Strony podejmują działania mające na celu poszanowanie prawa dziecka do

zachowania jego tożsamości, w tym obywatelstwa, nazwiska, stosunków rodzinnych, zgodnych z prawem, z wyłączeniem bezprawnych ingerencji. Art. 20 tej Konwencji stanowi, że dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa, a Państwa-Strony zgodnie ze swym prawem wewnętrznym, zapewnią takiemu dziecku opiekę zastępczą, która może obejmować, między innymi, umieszczenie w rodzinie zastępczej, Kafala w prawie islamskim, adopcję lub - gdy jest to niezbędne - umieszczenie w odpowiedniej instytucji powołanej do opieki nad dziećmi. Przy wyborze odpowiednich rozwiązań należy w sposób właściwy uwzględniać wskazania w zachowaniu ciągłości w wychowaniu dziecka oraz jego tożsamości etnicznej, religijnej, kulturowej i językowej.

Art. 166a ustawy wprost stanowi, iż co do zasady rodzeństwo powinno być umieszczane w jednej rodzinie przysposabiającej. W takim przypadku przez pojęcie rodzeństwa rozumie się dzieci tych samych rodziców bądź rodzica (zarówno rodzeństwo rodzone, jak i przyrodnie).

Pojęcie łączenie rodzeństwa, w ocenie resortu rodziny, jest pojęciem oznaczającym nie tylko łączenie rodzeństwa rozdzielonego w wyniku ingerencji służb, czy okoliczności

faktycznych, ale także umożliwieniem dzieciom nawiązania więzi, która z różnych powodów dotychczas nie mogła być nawiązana. Do obowiązków organów należy w takiej sytuacji podjęcie wszelkich możliwych kroków umożliwiających małoletnim skorzystanie z przysługującego im prawa do zachowania stosunków rodzinnych.

W świetle zarówno krajowych jak międzynarodowych aktów prawnych dotyczących przysposobienia, osoby spokrewnione i spowinowacone z dzieckiem lub te które już przysposobiły siostrę lub brata przysposobianego dziecka, tworzą szczególnie uprzywilejowaną kategorię kandydatów do przysposobienia.

Prawodawca w ww. aktach prawnych zakłada bowiem, że dziecko ma prawo do wychowywania w środowisku zapewniającym mu zachowanie stosunków rodzinnych, o czym mowa m.in. w art. 8 Konwencji o prawach dziecka.

W prawodawstwie krajowym do kręgu osób uprzywilejowanych zaliczane są także rodziny zastępcze lub osoby prowadzące rodzinne domy dziecka, w których dziecko jest umieszczone.

Art. 170 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej stanowi, że w przypadku, gdy gotowość do przysposobienia dziecka zgłoszą:

- 1) osoby spokrewnione lub spowinowacone z dzieckiem,
- 2) rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka, w których dziecko jest umieszczone,
- 3) osoby, które już przysposobiły brata lub siostrę małoletniego

- ośrodek adopcyjny nie wszczyna postępowania w zakresie poszukiwania kandydatów do przysposobienia dziecka, o którym mowa w art. 164 ust. 5-9 i 15 tej ustawy, a wszczęte zawiesza. Wszczęcie lub podjęcie postępowania, o którym mowa w art. 164, następuje, jeżeli osoby, o których mowa w ust. 1, nie uzyskają pozytywnej wstępnej oceny ośrodka adopcyjnego.

W przypadku jednak, gdy gotowość przysposobienia zgłaszają jednocześnie rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka, w których dziecko jest umieszczone oraz osoby, które już przysposobiły brata lub siostrę małoletniego, powyższe **przepisy nie formułują żadnych norm kolizyjnych**.

Oznacza to zatem, że każda z takich kolizji musi być rozstrzygnięta indywidualnie. Należy bowiem zaznaczyć, iż zgodnie z art. 156 ust. 1 pkt. 2 ustawy, doboru rodziny przysposabiającej właściwej ze względu na potrzeby dziecka **dokonuje ośrodek adopcyjny**. Powyższe sformułowanie oznacza także, że w procesie adopcji najważniejsze jest dziecko oraz jego dobro. To do niego jest dobierana rodzina, a nie odwrotnie. Stanowisko to znajduje też potwierdzenie zarówno w Konstytucji, jak i w Konwencji o prawach dziecka. Zgodnie z art. 72 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483) dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych. Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 Nr 120, poz. 526) w art. 20 ust. 1 stanowi z kolei, że dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa.

Oznacza to, że ośrodek adopcyjny dokonując doboru powinien przeanalizować dobór wszystkich kandydatów należących do grup uprzywilejowanych i spróbować dokonać doboru najlepszych z nich. Nie jest jednak wykluczone, że ośrodek adopcyjny uzna, że najlepszymi kandydatami dla danego dziecka, z uwagi na jego potrzeby, będą osoby spoza kręgu osób uprzywilejowanych.

Należy jednak zaznaczyć, iż ostateczną decyzję o każdym przysposobieniu dziecka, w tym także w przypadku, gdy gotowość przysposobienia zgłaszają jednocześnie rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka, w których dziecko jest umieszczone oraz osoby, które już przysposobiły brata lub siostrę małoletniego, podejmuje niezawisły sąd.

Czy **brak zgody opiekuna prawnego dziecka** z uregulowaną sytuacją prawną **na jego przysposobienie**, wyrażony w formie pisemnego oświadczenia, jest wystarczający do niezakwalifikowania dziecka do przysposobienia przez ośrodek adopcyjny?

Zgodnie z art. 154 ust. 1 ustawy prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka, stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego.

Zgodnie z art. 164 ust. 1 ustawy, rodzice, podmiot leczniczy, organizator rodzinnej pieczy zastępczej, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego oraz inna instytucja lub osoba, które powzięły informację o dziecku uzasadniającą

zakwalifikowanie dziecka do przysposobienia, zgłaszają tę informację do ośrodka adopcyjnego działającego na terenie województwa, w którym przebywa dziecko.

W ocenie resortu rodziny na etapie zgłaszania dziecka do przysposobienia lub też jego kwalifikacji nie jest wymagane ustanowienie opiekuna prawnego. Z punktu widzenia proceduralnego instytucja opiekuna prawnego jest istotna przede wszystkim na etapie już postępowania sądowego. Art. 120 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego stanowi bowiem, że jeżeli dziecko pozostaje pod opieką, do przysposobienia potrzebna jest zgoda opiekuna. Jednakże sąd opiekuńczy może, ze względu na szczególne okoliczności, orzec przysposobienie nawet mimo braku zgody opiekuna, jeżeli wymaga tego dobro dziecka. Co do zasady zatem zgoda opiekuna prawnego na przysposobienie jest wymagana dopiero na etapie procedury sądowej, choć i tak sąd, w swojej niezawisłości może orzec przysposobienie mimo braku takiej zgody.

Czy ośrodek adopcyjny jest zobowiązany do sporządzenia **diagnozy psychologiczno-pedagogicznej dla dziecka niezakwalifikowanego** do przysposobienia?

Czy może art. 156 ust. 1 pkt 1 ustawy zobowiązuje ośrodek adopcyjny do **sporządzenia diagnozy tylko dla dzieci zakwalifikowanych** do przysposobienia?

Zgodnie z art. 166 ust. 1 ustawy kwalifikacja dziecka do przysposobienia krajowego obejmuje:

- 1) diagnozę psychologiczną dziecka;
- 2) określenie specyfiki potrzeb dziecka w kontekście prawidłowego doboru rodziny;
- 3) dokonywaną przez psychologa ocenę stopnia możliwości nawiązania przez dziecko więzi emocjonalnej w nowej rodzinie;
- 4) ustalenie sytuacji prawnej rodzeństwa dziecka;
- 5) dokonywaną przez psychologa analizę aktualnych więzi dziecka z bliskimi mu osobami;
- 6) analizę całościowej sytuacji dziecka w celu zbadania, czy przysposobienie leży w jego najlepszym interesie, dokonywaną na podstawie opinii, o których mowa w art. 139a ust. 1 pkt 1, 2, 4 i 5.

Dodatkowo w ust. 2 tego przepisu wskazano, że przy kwalifikowaniu dziecka do przysposobienia ośrodek adopcyjny współpracuje w szczególności z asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie został przydzielony asystent rodziny - z podmiotem organizującym pracę z rodziną, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej, placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, regionalnymi placówkami opiekuńczo-terapeutycznymi, interwencyjnymi ośrodkami preadopcyjnymi, podmiotami leczniczymi, placówkami oświatowymi, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami oraz Policją.

Konstrukcja powyższych przepisów wskazuje, iż kwalifikacja dziecka do przysposobienia jest zespołem czynności podejmowanych przez ośrodek adopcyjny, których efektem może być zakwalifikowanie lub też niezakwalifikowanie małoletniego do przysposobienia. W żadnej jednak sytuacji kwalifikacja nie jest czynnością automatyczną. Wymaga bowiem ona zawsze dokładnej analizy sytuacji konkretnego małoletniego.

Ośrodek adopcyjny jest zobowiązany do sporządzenia diagnozy psychologiczno-pedagogicznej małoletnich **zakwalifikowanych** do przysposobienia. Natomiast należy wskazać, iż **diagnoza psychologiczna** sporządzana jest dodatkowo już na etapie kwalifikacji dziecka do przysposobienia (art. 156 ust. 1 pkt 1 ustawy i art. 166 ust. 1 pkt 1 ustawy). Stanowi ona bowiem źródło istotnych informacji już na etapie samej kwalifikacji małoletniego do przysposobienia.

Czy ośrodek adopcyjny przed przystąpieniem do badania psychologicznego dziecka z uregulowaną sytuacją prawną, zgłoszonego do przysposobienia, zobowiązany jest do pobrania od **opiekuna prawnego dziecka zgody na przeprowadzenie powyższych badań?**

Czy **brak zgody opiekuna prawnego badania psychologiczne** dziecka, na przysposobienie, wyrażony w formie pisemnej jest przesłanką uniemożliwiającą zakwalifikowanie dziecka do przysposobienia przez ośrodek adopcyjny ?

Czy **opinie** dotyczące zasadności przysposobienia dziecka, o których mowa w art. 139a ust. 1 pkt. 1-5 ustawy (opinie organizatora pieczy zastępczej, zespołu d/s okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz dyrektora placówki opiekuńczo wychowawczej typu rodzinnego), **są dla ośrodka adopcyjnego wiążące?**

Przeprowadzenie badań psychologicznych dziecka wymaga uzyskania zgody odpowiednich osób. W przypadku dziecka z uregulowaną sytuacją prawną powinna co do zasady być to zgoda opiekuna prawnego. W sytuacji bowiem gdy sąd go wyznaczył, to jemu przysługują uprawnienia rodziców biologicznych dziecka. Tak więc to on będzie podejmował decyzję w sprawach pieczy nad osobą dziecka niemającej charakteru bieżącego. W sytuacji braku zgody opiekuna prawnego dziecka z uregulowaną sytuacją prawną na badania psychologiczne dziecka, ośrodek adopcyjny w uzasadnionych sytuacjach powinien rozważyć wystąpienie do sądu o taką zgodę lub zmianę wydanych zarządzeń wobec dziecka.

Zgodnie z art. 154 ust. 1 ustawy prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka, stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego. Brak zgody opiekuna prawnego na przysposobienie nie jest automatyczną przesłanką do braku kwalifikacji dziecka do przysposobienia. Kwalifikacja dziecka do przysposobienia jest bowiem zespołem czynności podejmowanych przez ośrodek adopcyjny (a nie opiekuna prawnego dziecka), których efektem może być zakwalifikowanie lub też niezakwalifikowanie małoletniego do przysposobienia. W żadnej jednak sytuacji kwalifikacja nie jest czynnością automatyczną. Wymaga bowiem ona zawsze dokładnej analizy sytuacji konkretnego małoletniego.

Opinie, o których mowa w art. 139a ustawy, mają na celu udzielenie ośrodkowi adopcyjnemu pomocy w zakresie dokonania analizy

całościowej sytuacji dziecka, będącej jednym z elementów kwalifikacji dziecka do przysposobienia krajowego. Nie mają one zatem charakteru wiążącego, bowiem, jak wskazano powyżej, wyłączną kompetencję do kwalifikacji dzieci do przysposobienia mają ośrodki adopcyjne.

Czy ośrodek adopcyjny jest zobowiązany do prowadzenia procedur adopcyjnych w przypadku, gdy **kandydaci lub jeden z kandydatów jest cudzoziemcem?**

Zgodnie z art. 114¹ § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359) przysposobić może osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych, jeżeli jej kwalifikacje osobiste uzasadniają przekonanie, że będzie należycie wywiązywała się z obowiązków przysposabiającego oraz posiada opinię kwalifikacyjną oraz świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny, o którym mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, chyba że obowiązek ten jej nie dotyczy.

Przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego nie wprowadzają zatem po stronie kandydatów obowiązku posiadania obywatelstwa polskiego, czy też posługiwania się językiem polskim.

Kwestia obywatelstwa nie jest także przeszkodą

na gruncie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Przepis art. 5 ust. 1 przedmiotowej ustawy wprost wskazuje, iż stosuje się ją nie tylko do osób posiadających obywatelstwo polskie i mających miejsce zamieszkania na terytorium Polski, lecz także do obcokrajowców mających miejsce zamieszkania na terytorium Polski, lub przebywających na terytorium RP, spełniających określone warunki wskazane w przedmiotowym przepisie. Oznacza to zatem, że w odniesieniu do kwestii możliwości przysposobienia małoletniego w drodze przysposobienia krajowego przez małżeństwo, gdzie np. jedno z małżonków jest obywatelem polskim, a drugie jest obcokrajowcem lub obydwójce są cudzoziemcami i mają miejsce zamieszkania na terytorium Polski, zastosowanie znajdują przepisy działu V przedmiotowej ustawy- tj. dot. postępowania adopcyjnego.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie zawiera szczególnych uregulowań dotyczących prowadzenia takiej procedury, zatem w opinii resortu rodziny w opisaney sytuacji możliwe jest wszczęcie standardowej procedury przygotowującej kandydatów do przysposobienia. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż w przygotowaniu i kwalifikacji kandydatów do przysposobienia jednym z kluczowych zadań ośrodków adopcyjnych jest weryfikacja, czy kandydaci posiadają kwalifikacje osobiste, które uzasadniają przekonanie, że będą się oni należycie wywiązywali z obowiązków przysposabiających. Oznacza to zatem, że w niektórych sytuacjach będzie istniała konieczność stwierdzenia spełnienia ww. warunków w oparciu o dokumenty pochodzące od zagranicznych organów.

Dodatkowo należy zaznaczyć, iż każdorazowo niezbędne jest dokonanie przez ośrodek adopcyjny weryfikacji, czy przedmiotowa procedura nie nosi znamion przysposobienia zagranicznego (np. art. 2 Konwencji o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, dalej Konwencja haska), wówczas bowiem, mimo standardowej procedury kwalifikacji kandydatów, kontynuowanie procedury będzie się odbywało już w oparciu o przepisy konwencji haskiej.

Zgodnie z art. 154 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka, stanowi wyłączną kompetencję ośrodka adopcyjnego. Nie należy jednak zapominać, iż kompetencja ta musi być realizowana w sposób zapewniający wszystkim uprawnionym osobom (w tym także uprawnionym cudzoziemcom) równy dostęp do usług realizowanych przez ośrodek adopcyjny.

W przypadku osób nieposługujących się językiem polskim w stopniu umożliwiającym swobodną komunikację, ośrodek adopcyjny ma możliwość skorzystania z usługi tłumacza

przysięgłego lub zatrudnienia osoby posługującej się językiem obcym, w celu wypełnienia ciężącego na nim obowiązku, przy jednoczesnym zachowaniu odpowiedniego poziomu świadczonych przez siebie usług.

Dodatkowo należy zaznaczyć, iż przygotowanie kandydatów, którzy mając miejsce zwykłego pobytu w Polsce, i chcieliby przysposobić dziecko z innego państwa, należy do zadań każdego z ośrodków adopcyjnych działających na terenie naszego kraju. Kandydaci mają zatem dowolność wybrania ośrodka adopcyjnego z którego usług chcieliby skorzystać (brak rejonizacji).

Czy obowiązek, o którym mowa w art. 131 ust. 2 i analogicznie w art. 138 ust. 2 ustawy, dotyczy **wszystkich dzieci, czy tych, które uprzednio zostały zgłoszone do ośrodka adopcyjnego?**

Zgodnie z art. 131 ust. 2 ustawy, po dokonaniu oceny sytuacji dziecka organizator rodzinnej pieczy zastępczej formułuje na piśmie opinię dotyczącą zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej, a następnie przekazuje ją do właściwego sądu oraz **ośrodka adopcyjnego odpowiedzialnego za kwalifikację dziecka do przysposobienia krajowego.**

Ratio legis tego przepisu jest dostarczenie ośrodkowi adopcyjnego m.in. aktualnych informacji na temat danego dziecka, które mogą stanowić podstawę do np. przeprowadzenia ponownej kwalifikacji dziecka do przysposobienia, ewentualnie przekazania aktualizacji dokumentacji do pozostałych ośrodków adopcyjnych, jeśli wobec takiego dziecka trwa już poszukiwanie kandydatów do

przysposobienia na terenie kraju. Oznacza to zatem, że obowiązek, o którym mowa w art. 131 ust. 2 i analogicznie w art. 138 ust. 2 ustawy, dotyczy tych **dzieci, które uprzednio zostały zgłoszone do ośrodka adopcyjnego**, czyli istnieje wobec nich ośrodek adopcyjny będący ośrodkiem odpowiedzialnym za ich kwalifikację. Przy czym nie ma znaczenia, czy do tej pory kwalifikacja ta była pozytywna, czy też dziecko nie zostało zakwalifikowane do przysposobienia.

Jednocześnie Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Polityki Demograficznej uprzejmie informuje, że wyrażone wyżej opinie nie są wiążące dla organu wydającego decyzje w indywidualnych sprawach. Minister Rodziny i Polityki Społecznej nie jest bowiem uprawniony do dokonywania wiążącej wykładni ustaw, ani do zajmowania stanowiska w indywidualnych sprawach, czy rozstrzygania sporów kompetencyjnych.